№ 41. Tartus, wiina-kuu 5. päewal 1887. VI. aastakäik

Toimetaja adress:
Olewiku toimetusele Tartus.
Kõnetund, mil toimetaja ikka kodu, iga päew kella 12—1.

Tuleb iga esmaspäewa õhtul wälja.
Aastas 52 nummert.
Iga kuu kaks Lisalehte.

Olewiku aasta hind:
postiga 3 rubla, ilma postita 2 rubla 50 kopikat, pool aasta hind postiga 1 rbl. 75 k. postita 1 rbl. 25 k.
Ka tellija, kes tellimiseraha ilma wahemeheta ise ära saadab, saab iga 10 eksemplaari pääle ühe ilma hinnata ehk 10 protsenti tellimise rahast.
Kuulutuste rida ehk selle ruum maksab 5 kopikat.
Iga üksik nummer maksab 6 kop.

Olewik

Tellimisi ja kuulutusi wõtawad wastu:
Tartus: J. Grenzstein, kaubakoowis nr. 36. R. Sachker. Th. Grüner. Sirt. J. Treufeldt. J. H. Wirkhaus. Büker. J. Kük. C. Kük. C. J. Karow. **Wõrus:** Julie Bielrose. **Walgas:** M. Rudolff. **Wiljandis:** C. J. Karow. J. Feldt. **Pärnus:** C. Treufeldt. N. Jacobs & Co. **Kuresaares:** J. Lange. **Keilas:** J. Waaberg. **Hapsalus:** G. J. Hallberg. **Tallinnas:** Th. Jakobson. Busch'i, F. Wassermann'i ja M. Rathal raamatukauplused. **Paides:** A. Seidelberg. **Lihulas:** F. Büttner. **Piiskweres:** Puhk. **Põltsamal:** J. Leihberg. **Rakweres:** G. Kuhs. A. H. Treuman. **Narwas:** A. Gregorjew. **Peterburis:** J. Seeland. Офицерская ул. № 54. K. Leopas. Невскій проспектъ № 80. O. Kranz. Литейный просп. № 27. **Wihkwas:** J. Wolframm.
Maal wõtawad tellimisi wastu: Wallakirjutajad, wallawanemad köstrid ja koolmeistrid. Adressid palutakse selgeste kirjutada.

Uus kooliraamat.

Neil päiwil ilmub uus

Eesti Lugemise-raamat.

Esimene jagu.

Wälja annud A. Grenzstein.

Hind Olewiku trükikojas köidetud eksemplaari eest 30 kop.

„Kes takistab ja lõhub Eesti rahwuslisi asutusi?"

Reede, 2. wiinakuu p. 1887.

Selle küsimuse pääle wõib kolme sõnaga lühidelt kosta: **Olewiku erakonna wastased.** Meie lugijatel on see juba ammu selge ja sellepärast ei ole meie sellest tuttawast asjast kaua aega enam rääkinud. Nüüd on aga nende wastaste seltskonnast üks kiri Rishski Westnikule saadetud, mis seda kostust ka omalt poolt kinnitab. See kiri teeb mitu asja tämmwäärisel wiisil selgeks, mispärast meie tema siia ülesse wõtame. Et see kiri Olewiku toimetajat jõudu mööda püüab mõnitada, see on ju ette arwata ja ei hoowa meid sellepärast sugugi. Walgus ja Wirmaline oliwad nii ettewaatamata ja wõtsiwad selle kirja Westnikust oma „uuemate sõnumite" seas terwelt ülesse. Rishski Westnikule kirjutatakse ülewal olewa päälkirja all „ühe tuttawa Eesti tegewa mehe" poolt Walguse tõlgi järele nii:

„Ülewal nimetatud küsimise pääle, kui asja päälistkaudugi waatame, ei näe mitte raske olema wastust anda; ka on senni ajani wastatud: Eesti rahwas ise ja mõned elutundmuseta mehed, keda rahwas endale juhatajaks walib. Selles wastuses wõib küll ehk jault tõtt olla, aga mitte sugugi wäiksemat osa süüd tuleb säält otsida, kust teda senni ajani wähe on otsitud sa nimelt jault mõnedes Eesti ajalehtedes, mis juba ammust aega rahwas Balti parteiks nimetab. Igalühel on tuttaw, missugune mõju ajalehtedel rahwa pääle on, ja kuidas nende kiitused ehk laitused üleüldiste rahwusliste asutuste seisukohta mõjuwad. Meie Baltlaste ajalehed pole weel ühtegi asutust hääks nimetanud ja kiitnud, kus mitte nende mehed juhatajaks ei pole, waid püüawad neid asutusi ikka rahwa ees kahklaseks teha, neid laidawad ja püüawad neid naeruwääriseks teha. Selles asjas on, kuidas iga ühele tuttaw, kes Eesti ajalehtede järele waatab, „Olewik" esimisel platsil, tema järele tuleb Hermanni „Postimees", „Meelejahutaja" ja wiimasel ajal mitmes tükis „Wirulane". Waatame weidi „Olewiku" tegewuse pääle, kellele need teised lehed järele püüawad teha, ja paneme tähele, kuidas tema kahkluse, hirmutuse ja lõhkumise tööd rahwusliste asutuste kallal teeb, kuidas tema nende elu dõnestada püüab. — Kui „Olewiku" partei mees õpetaja Hurt oma presidendi ameti Kirjameeste Seltsis maha pani ja C. R. Jakobson tema asemele walitud sai — siis astus Grenzstein seltsist wälja ja palus ka teisi Kirjameeste Seltsi liikmeid wälja astuda. Tema trükkis omas lehes wäljaastunud liikmete nimed ära, ja et seda nimekirja suurendada, trükkis tema ka nende meeste nimed, kes iialgi wälja astuda ei mõtelnud, ja imestades oma nimed wäljaastujate liigis lugesiwad. Nii tegi Grenzstein, et sellega seda rahwa asutust hukata ja lõhkuda. Rahwas ei wõinud aru saada, kuidas mees, kes ennast oma lehes ikka Eestirahwa meheks (Patriot) kiitndas, nii alatuma abinõudega rahwa asutuse wastu töötada (agitiren) wõis, ja hakkas „Olewiku" sehwitegijaks (Geschäftsmacher) pidama, kes aga oma tellijatelt raha meelitada tahtis. See arwamine on weel nüüdgi senni ajani suurema osa rahwa seskel, ja „Olewik" teeb aga wanal wiisil oma kahtlustamise ja lõhkumise tööd Eesti Kirjameeste Seltsi kallal edasi. Nii, teatas Grenzstein, kui lehtedes esimene Juuli kuus olewa wõidupidu kuulutus ilmus, et tema ühe magusa päewajutu (Feuilleton) seks kirjutab, aga ei tea mis põhjusel see tegemata jäi. Talwel, eestseisuse walimiste ajal, ootis Grenzstein kaua aega külma käes Kirjameeste Seltsi maja ees sisseastumise luba, kus tema walimise juures abiks olla tahtis, et mõni amet seltsis tema partei meeste kätte langeks. Nii töötas „Olewik" ja pääle selle kirjutas tema palju nüüdse Kirjameeste presidendi wastu. Waatame nüüd aga ka teise Eesti rahwuslise asutuse, Aleksandri kooli pääle, ja paneme tähele, kuidas Grenzstein töötab. Kui üleüldine koosolek õpetaja Hurti päälkommitee presidendist lahti tegi ja teda ühes oma kompaniga Aleksandri kooli asjust eemale lükkas, siis astus Grenzstein kõige eesotsas abikomiteede saadikute ja uue päälkomitee wastu ülesse, ja rääkis ühes oma kompaniiga nii palju nende abikomiteede pääle, et nad kinni saiwad pandud. Kui seda kõik kirjutada, mis „Olewik" järel tulemal ajal Aleksandri kooli kahjuks tegi, siis saaks sest paks raamat, meie tähendame siin ainult mõne juhtumise pääle. Mõne nädala eest wast awaldas „Olewik" selle mõtte, et Aleksandri kooli heaks korjatud raha oleks tarwis olema Eesti kirjanduse parandamise hääks tarwitada, ja Aleksandri kooli asutamist, kelle heaks rahwas juba 20 aastad töötab, päris kõrwale jätta. Niisugune arwamine ajas täielisi Aleksandri kooli sõbru sarnasesse kurbtusesse ja nukrusse, nagu talupoeg seda omas südames tunneb, kui tema rohked wiljapõllud rahest maha löödud on. Seda „Olewiku" ettepanekut trükkis ka tema „pailaps" (Liebling) „Wirulane", seda arwamist iseenesestgi mõista hääks pidades, sest tema ei lisanud selle kohta ühtegi tähendust juurde. Nr. 35. toob „Olewik" Wara komitee nõudmisi ette, kus see komitee oma tegewust senni ajani kinni panna lubab, kunni kesk-komitee talle täielikka otsusi annab, kas on need teatused, mis nüüd Eesti Aleksandri kooli käimise kohta Eesti ajalehtedes ilmuwad, õiged? Missugused korras kuratooriumi asutamise lugu on? ja missuguse nõuu kesk-komitee raha korjamise asjus annab? „Olewik" tähendab nagu mööda minnes, et abikomiteede keskel sarnane liikumine nähtaw on. See on jo silmanähtawalt „Olewiku" poolest näitus, et ka teised komiteed Wara komitee eeskuju järele oma tegewust seisma paneksiwad! „Olewik" teab wäga häste, et need nõuud ja kostused mitte kesk-komitee wäes pole, tema teab, et just sügisel abikomiteede tegewus kosub, ja et nende seisma jäämine selle tegewuse ajal koolile kõige suuremat kahju teeb. Aga mis puutub see Grenzsteinisse — tema püüab ju ainult seda lõhkuda, mis teised suure hoolega ehitawad. Kui mõni asutus sarnase tegude pääle oma elu lõpetab ehk lonkama hakkab, siis kirjutab Grenzstein oma enese ja oma sõbrade waigistamiseks — terwe järgu juhtkirjasi, kus kõik süü teiste pääle saab aetud, aga tema ise oma sõbradega peseb Pilatuse wiisil omad käed rahwa ees puhtaks. Grenzstein soowib, et kõik Eesti asutused tema ja tema sõbrade juhatuse all seisaksiwad, kuna tema seda ühtegi Seltsi ei wõi jalgade pääle panna, kus tema esimees on. Tema awaldas hulga soowisi omas lehes, aga need soowid jäid ikka soowideks. Tema awaldas muu sees, et kõik Eesti seltsid ühtlasi kasinuse seltsid oleksiwad, kuna tema aga ise „Wanemuise" aeda, kus tema esimees on, kabakute ja õlle poodidega täidab, kus rahwas ennast joonuks joob, riidu tühja pudelide abil teeb, jne. nagu see tänawu 23. Augustil oli. Pidu osanikkudele pakuti kõige päält oma raha eest juua, kasuliste lõbustuste ja tarwiliste meelelahutuste asemel. Soowitaw oleks, et sarnased herrad oma asja ja osawuse selle Seltsi kasuks ja tema seisukorra parandamiseks tarwitaksiwad, kus nad esimehed on, aga mitte neid omanduisi rahwusliste asutuste lõhkumiseks ei raiskaks."

Nii Riia Wene leht. Meie ei hakka temaga mitte waidlema, meie tahame ainult järgmised tähendused selle kirja kohta teha, mis meile mõnedgi asjad selgeks teeb.

1. See „tuttaw Eesti tegew mees" on seega Eesti asja wastu eksinud, et ta Eesti tüliasjad Wene lehtede sisse kannab. Mil on Wenelased ehk Sakslased oma asju Eesti lehtedesse toonud? Kes seda teeks, selle wilistaksiwad ta suguwennad ilma armuta isamaaliste küsimuste juurest wälja. Olete Teie, kallis „suguwend", tõsine Eestlane, siis seiske wõeraste ees oma suguwendade eest, aga ärge nende üle mitte kurja keelt pekske ja neid laimake. Muidu ei wõi Eesti isamaa asi Teid mitte tarwitada.

2. Teie, auus kirjasaatja, eksite ka Wene asja wastu, sest see ei kaswata Eestlaste juures mitte Wenekeele armastust, kui Eestlasi Wenekeeles laimatakse, ja mis Teie Wanemuise wiimase rahwapidu osalistest ütlete, on selge laimdus. Meil Eestlastel ei ole mitte mõnda teist kolmandat keelt eneste laimamiseks, waid eneste toetuseks tarwis. Sellepärast on kahtlane, kas Wene asi Teid wõib tarwitada.

3. Teie räägite **ebatõtt**. See on Teie kõige suurem süü. Need on Zulukafferlased, kes omad sõjariistad ära kihwtitawad, aga mitte meie aegsed harinud kristlased. Sellepärast ei wõi Teid õieti mitte mingisuguse tõsise, mehise asjatoimetuse pääle tarwitada. Olewik ei ole mitte Eesti asutuste, waid mõningate asutajate wastu sõdinud, sellepärast ta teadis, et nad kallid asutused „ära lõhuwad". Seni kui Teie ei nimeta, kes see nimepidi olla, kelle Olewik ütles E. Kirj. Seltsist wälja astunud, kuna ta wälja astuda ei tahtnudgi, seni jääb Teie kaebdus ebatõdeks. Aga mis teie sellest toimetusest siis arwate, kui tubandeid öeldi seltsi liikmed olewat, kes aga ise sellest ei teadnudgi ja kes iialgi seltsi liikmed seltsi enese tunnistuse järele ei ole olnud? Olewiku toimetaja ei ootanud 3. näärik. p. mitte „Kirj. Seltsi maja ees", waid maja **sees**, sest seltsi juhataja H. Treffner lubas igal ligemal silmapilgul koosolejatelt luba küsida, kas ta päält kuulama wõib minna. Kui ta seda ei teinud, siis on see tema lubamise täitmata jätmine. See ei ole õige, et Olewiku tegewuse mõjul Al. kooli abikomiteed kinni pandi. Riigiametnikud ei tee paljalt ajalehtede kirjade järele mingisugust tähtsat otsust, ja Ol. toimetusest ei ole ülemalt poolt Al. kooli abikomiteede asjus midagi järele küsitud. Seda mõtet ei ole Ol. awaldanud, et Al. kooli asutust päris kõrwale jätta, nagu Ol. ka seda ei ole öelnud, et Al. kooli kapitaal kirjanduse tarwis saagu pruugitud. See ei ole õige, mis Teie Wanemuise wiimasest rahwapidust ütlete. Seda wõiwad 15,000 inimest tunnistada. — Need Teie ebatõed, auus Eesti **mees**. Lugege ometi kord Ol. Lisasi järele, mis mul ebatõe rääkijate kohta on öelda. Sääl seisab see „Elutarkuses" ülewel. Ebatõe sõpru ei suuda mina milgi wiisil mehiseks meheks pidada. Supitajad, muud ühtegi.

4. Teie olete see, kes „Olewiku erakonnast" on kõige päält rääkima hakanud. Ühtlasi näitate Teie omas kirjas, et sel Olewiku erakonnal Eesti rahwuslisis asjus mitte wäikene wõimus käes ei ole: Ta jõuda Eesti asutusi ära lõhkuda ja isegi pääle saja Al. kooli abikomitee kinni panna lasta. Ka seda auu teete Teie Olewikule, et õp. Hurt tema partei mees olla. Waatke, niisugust otsekohest ja asjalikku tunnistust olen ma Teie poolt küljest ju ammu ootanud: Olewikul on oma erakond Eestlasi taga selja, kelledel suurem mõju on kui ta wastastel. Sarnast tunnistust oleme meie ka ühe kõrge mehe suust kuulnud ja meie ei taha selle wastu mitte waielda, waid ainult soowida, et see Olewiku erakond meie Eesti asja kasuks ikka priskeste edasi kaswaks ja et Teie tema mõju iialgi ära ei unustaks, kui Teie mitte uut kooliraha ei taha maksta, mis Teie jõuust üle käib. Et Olewik oma sõpradega tõsist Eesti asja edendamist püüab, siis on ta sõbruskond **Eesti** erakond. Auntku Jumal, et Eestlastel ülski erakond ehk sõbruskond oleks, kelle kindluse pääle praegusel ajal wõiks toetada! Meie ei ole tahtnud, oma kiitust kartes, Olewiku erakonnast iialgi rääkida; et Teie nüüd selle nime olete ülesse wõtnud, siis täname Teid selle eest ja tahame teda tarwilisel korral pruukida.

5. Teie ütlete Olewiku toimetaja „sehwitegija" (гешефтмахер'i) olewat, kes ainult raha lugijatelt püüab. See ütlus on kõige luie päiega wiltu läinud. Asi on ülilihtne. Oleks Olewiku toimetaja „sehwitegija" olnud, siis oleks ta pärast Jakobsoni surma Sakala erakonna kaisu langenud ja oleks wististe õige „hiilgawat sehwti" teinud; aga just Olewik oli see leht, kes enesele „sehwtilikult" kõige wiletsama seisukoha walis ja just kõige suurema erakonna **wastu** rääkis. Waatke, sõber, nii ei tehta mitte „sehwti", wahest aga küll isamaalikku politikka isamaa hääks. Sellest siis küll ka tuleb, et Teie nüüd „Olewiku erakonnast" ja tema mitte wäikesest wõimust räägite, mis Teid wõeraste lehtede juurde soowib abi otsima minema. Ajalehed, kes „sehwtitegijad" on, ei astu iialgi suure hulga wastu wälja, waid ujuwad ikka „enamusega". Kui teised ajalehed enamuse wastu mõne mõtte on läbi wõidelnud ja enamuse enese poole saanud, siis astuwad nad tõsise näuga nende sekka ja unustawad täieste ära, et nad alles lühikese aja eest selle mõtte hukka mõistsiwad. Kui nad kord mõnda asja laidawad, siis ei jäta nad teda aga ka mitte ühtlasi kiitmata ja õnnistamata, et enesele mõlematest erakondadest sõpru saada. See ei ole iialgi Olewiku wiis olnud. Kui Teie Olewiku toimetajat siiski „sehwti tegijaks" nimetate, siis julgete Teie seda ainult wõeras lehes teha, kelle lugijatel meie asjad tundmata on. Miks ei astu Teie mitte Eestlaste ees ülesse ja miks salgate Teie oma nime? Teie kirjutate oma kirjale R. alla, aga niisugust „tuttawat Eesti tegewat meest" meil praegu ei olegi. Meie wõiksime Teie auusat nime nimetada, aga meie tahame Teie nime Eestlaste ees kaitseda, kuna Teie meie nime wõeraste ees teotada püüate. Kui Teie suu ka sel kombel räägib nagu Teie sulg kirjutab, siis kukute Teie kui mees ja isamaalane igast eksamist läbi.

Kihelkonna koolide

kinnipanemise ja maade ärawõtmise kohta on kuratori herra omas Ringkirjas järgmise teadaandmise awaldanud. „Nii hästi kirikukonwentide talupoja seisusest liikmete kui ka wallawalitsuste poolt on osalt otseteel, osalt rahwakoolide direktori läbi kaebdusi ja teadustusi selle üle minu kätte tulnud, et kirikukonwentide käsu pääle mõned kihelkonna koolid kinni pandud, teised leeriõpetuse ettewalmistamise koolideks ümbermuudetud peawad saama ja et õpetus siiamaale, mis muidu lõikusekuul on alganud weel mitte ei ole pääle hakanud, waid mis kohaliste koolivalitsuste käsu pääle alles 15. wiinakuu pääle on seatud.

Neid kaebdusi kirikukonwentide käskude üle tähele pannes, pean ma oma kohuseks järgmist seletust anda: Kirikukonwendid ei ole kihelkonnakoolide kinnipanemise ega ümbermuutmise asjus ei minu ega ka Liiwi ülem-maakooli kohtule, nagu ma selle aruandest 10. mihklikuu p. 1887 446. numbri all olen näinud, midagi kuulda annud. Niisuguse asja üle otsustamine ei ole aga kirikukooli walitsuste ega nende asi, kes nende kõige ligemad ülewaatajad on.

Ewangeli-Luteri usu kihelkonna koolid on 26. paastuk. p. 1819 ja 13. talwek. 1860 kõigekõrgemalt kinnitatud Liiwi kubermangu talurahwa seaduse põhjusel asutatud ja see on igale kihelkonnale seaduseks, kus 2000 mehe hinge elawad, mil põhjusel need koolid ainult käsuandwa wõimuse poolt kinni pandud wõiwad saada. Nii ei wõi kirikukonwentide otsuste järele kihelkonna koolisid ega nende majasid, mida terwe kihelkond on ehitanud ja ülewel pidanud, ega ka maid, mis wanast saadik nende tarwituseks on olnud, ära wõtta. — Ew. Luteri usu kihelkonna koolide ümbermuutmine wõib ainult 17. lehekuul s. a. kinnitatud ajutise seaduse § 9. järele (waata Olewik nr. 31 ja 32) sündida, see on, et neist wallawalitsuste ehk ka erainimeste palwete pääle, kui nad koolide ülesspidamiseks maksusid maksawad, kaheklassilised ministeriumi koolid wõiwad saada. Pääle ajutiste seaduste § 11 määruse, mis Saksakeele asemele Wenekeele õpetamiseks paneb, ulatab nõuuks wõetud muudatus kihelkonna koolides üksnes usuõpetuse ja emakeeleõpetuse tundide rohkenduse kohta, et Saksakeelt enam waja ei ole sunnikombel õpetada. — Mis aga kihelkonna koolide õpetamise ajutise seismajäämise külge puutub, selle tarwis saawad uuesti algamise kohta edaspidi tarwilised seadused tulema".

Sellesama asjakohta toob Liiwi kubermangu ajaleht nr. 105 järgmise

teadaandmise:

Wiimisel ajal on mõned kirikukonwendid minu hoole all olewa kubermangu kihelkondades, kõige Urgema käsu pärast 17. lehekuu päewast, Luteri usu kihelkonna koolisid käskinud kinni panna. Niisugused konwentide käsud on täieste seaduse wastalised ja ei tohi sellepärast mitte täidetud saada, sest kihelkonnakoolid, mis praegu Tartu õpekonnas on, ei wõi mitte ilma kuratori lubata kinni saada pandud.

Ma tean, et mitmel puhul konwentide talurahwa liikmed niisuguste seadusewastaliste otsustele oma nimesid alla kirjutama mõne inimese meelituisel on sunnitud, kes mitmesuguste wõeriti seletamiste läbi 17. lehek. antud seaduse tähendust püüawad pöörata. Sellepärast pean ma tarwiliseks rahwale ja iseäranis kirikukonwentide talurahwa liikmetelele seletada, et uus seadus rahwakoolide edenemist ja laiendamist kindlal teel taga nõuab, et sellepärast talurahwa konwendi liikmed, kelledel oma kodumaa kasu kallis on, koolide kinnipanemise otsustele mitte oma nimesid alla ei kirjuta ega kurjatahtmisega inimeste paha nõuu kuulda ei wõta. Kuna need inimesed talupoegi sarnastele tegudele weawad, mis mitte isamaalised ei ole, ja takistawad nende plaanide täidesaatmist, mis **Keiserlik Majesteet** oma alamate hää käekäigu eest isalikult muretsedes 17. lehekuu päewa käsus on kõigearmulikumalt wõtnud awaldada, teewad nad terwele maale, kus nad rahwale nende laste õigel wiisil kaswatamise wõimatuks teewad, kõige suuremat kahju.

Liiwimaa kuberner
Kindralleitenant „**Sinowjew**".

Aleksandri kooli asjus

awaldas hiljuti **Wara abikomitee** siin kohal oma soowisid. Et meil niisuguseid soowisid ka mitme muu abikomitee poolt oli kõrwu tulnud, siis pidasime meie selle nii igapäiseks, üleüldiseks ja tuttawaks asjaks, et meie temast pikemalt ei rääkinudgi. See kiri on aga Rishski Westnikus ja Tallinna Sõbras pahandust sünnitanud. Pahandus ei aita aga palju, sest kas ajalehed sellest sõnumeid toowad ehk ei, mis rahwa keskes liigub, see ei ekstita liikumist ennast mitte palju. Meile on praegu **Rakwere** abikomitee poolt sarnane kiri awaldamiseks kätte saadetud, aga meie anname Wara abikomitee wastusele enne ruumi. Säält kirjutatakse Tallinna Sõbrale wastuseks:

„Tallinna Sõpra" ei loeta meie pool mitte sugugi, sellepärast saime meie ainult kogemata juhtumisel teada, et wana „Sõber" oma 35. nr.s Aleksandri kooli Wara abikomiteele „kiuste-juttu" ajamist süüks anda. Kui meie enestele nimetatud

numbri Tartust olime muretsenud ja temast Wara abikomiteesse puutuwa koha läbi lugenud, siis tuli meile tahtmata see sõna meelde: „Kas Saul ka prohwetite seas?" — „Sõber" ütleb meie kirja kohta, mis Olewikus seisis: „See kiri näitab rohkem kui ainult „kiuste pärast" kirjutatud olema. Soowis Wara abikomitee keskkomitee poolt tõeste midagi seletust, siis ei olnud ju waja seda küsimist „Olewiku" toimetuse kaudu keskkomitee ette saata, seda wõis ja otsekohe ja ametlikult teha." — Wõi nii! Kui Wara abikomitee, keda isamaa rõõm rõõmustab ja isamaa kurbdus kurwastab, ühe asja kohta, mis raskeste tema pääle mõjub, õigelt kohalt ajalehtedes — ei mitte üksi „Olewikus", waid ka teistes Eesti ajalehtedes, mitte aga „Tall. Sõbras" — seletust nõuab, sellepärast et suusõnal komiteede presidendi käest seletuse nõudmisel selget otsust ei oldud saadud; et ajalehtedes ka uued teatused ilmusiwad, mis Wara abikomiteed seletuse nõudmisele sundisiwad; ja et keskkomitee, kes ikka waikis, Wara abikomiteele ajalehtedes igatsetud õiget otsust andes seda ka kõigele Eesti rahwale oleks teinud, — siis arwab „Tall. Sõber" seda „kiusujuttu" ajamiseks ja mitte „tõeste" seletuse nõudmiseks! Kuidas ometi „Sõber" nõnda pahaste wõib mõtelda! Sellega teeb ta ise meile „ülekohut" ja ajab ise kiusujuttu. — „Mis Aleksandri koolist saab, see wõib Wara abikomiteel niisama tuttaw olla nagu kõigel teistel on: üks Linnakooli sarnane Wenekeeleline kool, kus igas klassis ka Eestikeelt õpetatakse, muidugi ka Wene keeles, nagu igat teist asja, mida seal õpetatakse," ütleb „Sõber" edasi. Aga kuidas wõis siis Wara abikomiteele ehk teistele ehk wõi „Tallinna Sõbrale" enesele tuttaw olla, mis Al. koolist saab, kui weel midagi kindlat, ametlikku teatust ei olnud ilmunud? Pääle selle ei olegi Wara abikomitee küsinud: Mis Aleksandri koolist saab? waid tema küsimused oliwad koguni teised. Miks ei kosta lahke „Sõber" nende pääle? — „Sõbra" lause pääle: „Kui Wara abik. sellega ei taha leppida, siis ei wõi keskkomitee parata" wastame: Kui Teie, „Sõber", seda tõeste nõnda teete olewat, siis õiguse pääle kahju rõõmulikult käja, nõnda et tas kulub.

Lõppeks ütleme: Ainult see wõib Wara abik. kirja kiusu jutuajamiseks, asjataks ja ülekohtuks keskkomitee wasta pidada, kes isamaa asjadest midagi ei hooli, kel ütskõik on, kas Al. kooli olemas on ehk mitte ja kes masina wiisil töötab, ilma et ta teaks, mispärast ehk mille kauks.

Wara abikomitee president: **J. Puusepp-Paawli.**
Abikomitee kirjutaja: **P. Kübar.**

Sõnumid Eestimaalt.

Walitsus. Kord. Kohus.

— Tartu sillakohus on hiljuti, nagu meile teatatakse, wallapolitseidele käsu annud: Kui peaks kuskil ette tulnud olema, et Lutheruse kiriku konwendid ilma koolikonna kuraatori teadmata otsustanud on, kihelkonnakoolisi kinni panna ja koolimajasid ning koolimaid kirikute tarwituseks jätta, siis peab seda kohe talle, s. o. sillakohtule, teatatama.

— Suurwürst Wladimir jõudis 27. mkp Tallinnasse, kus ta tagawarawäeliste harjutusi päält waatas. 28. skp enne lõunat sõitis ta oma saatekonnaga Tallinnast ära Gatschinasse, kus ta ka piletrisoldatite harjutusi waadata tahab.

— K. Kõrgus Suurwürst Wladimir Aleksandrowitsch on Tallinnas oleku ajal kohalisele politseimeistrile Rottbeckile oma nime tähtedega hõbe sigaritoosi ja oma päewapildi kinkinud.

— Eestimaa kuberner on kubermangu ajalehes maa- ja linnapolitseidele kõwa käsu annud selle järele walwada, et mingisuguseid auutähta ehk märkisi ei tohita awalikult riiete külles kanda, mis mitte kubermangu walitsuse poolt lubatud ei ole. Mitmesugused seltsid ja asutused olla neid seniajani oma liikmetele annud.

— Hiljuti kinnitas kuberneri hr. Raka wallatalitaja sõjawäe hobuse lugemise 19. jaoskonna juhatajaks. Seni ajani pidas seda ametit Koigi mõisapidaja. See wallatalitaja on ka Järwa kreisi nekruti kommisjoni liige.

Kodu. Kool. Kirik.

— Wõrumaalt. Kanapää kihelk. koolikonwent, kes 4. mkp koos olnud, on otsuseks teinud, kihelk.kooli kinni panna. Rahwas olla selle üle rahutu ja igalpool olla kooli kinnipaneku üle murinat kuulda. (Wlg.)

— Rakweres on inspektor v. Mewes 16.—18. mihklikuuni koolisi katsumas käinud. Nagu kohane Saksa ajaleht teatab, soowinud ta, et Wene keele tunnid rohkendatud saaksiwad.

— Rakwere linna wolikogu lubas tänawu, nagu teada, kohaliku kiriku abiõpetajale 700 rubla palka. Kuberner ei kinnitanud aga mitte selles tükis wolikogu otsust. Wolikogu tarwitas teist nõuu. Ta määras kirikuõpetajale kui Rakwere linna koolide ewang.-Lutheri usu õpetajale 700 rbl. ja köstrile kui kohalise Wene al. kooli ew.-Lutheri usu õpetajale 100 rubla palka. Ka seda otsust ei ole kuberner kinnitanud.

— Kuuda koolmeistrite seminarist teatatakse, et see kool aasta lõpuga kinni pandud saada. Nõuda olla rüütlikogu, kes seda kooli üles pidas, otsuseks teinud. Need õppijad, kelle õpiaeg jõuluks täis saab, wõida weel nii kauaks kooli jääda ja oma eksami teha. Nooremad õppijad aetud 11. mihklik. kõik kodu. (Wrl.)

— Tallinnast. 25. mkp maeti kindralsuperintendent Dr. Wold. Schultz maha. Keskpäewa ajal kogus rohkeste rahwast Toomi kirikusse kokku, kus ta hingekarjane puusärgiga seisis. Kantslijutluse pidas Rapla praost Malm, kuna ta sellele prohweti Osea r. 6. p. 1. salmi põhjuseks wõttis. „Läki ja pöörgem Jehowa poole, sest tema on meid kisknud, tema parandab meid ka; ta on meile haawu löönud ja ta seub neid ka kinni." Professor Dr. Volck kõneles Tartu ülikooli usuteade õpekonna nimel, kes Schultzi Lutheruse juubeli-pühal doktoriks tõstis. Haual kõneles praost Malm ja ka ülemõpetaja Luther kahju meelde tuletades, mis ewangeli Lutheri usu kirik Eestimaal hingusele läinud superintendendiga saanud.

— Neil päiwil rändas Tallinnast üks Eesti mees W. S. oma perekonnaga Ameerika maale wälja. Tema wend on sääl Michigani riigis ühe suurema maatüki omanik ja on juba 13 aastat sääl maal elanud. (Wrl.)

— Ambla koolide ülewelpidajatele ja koolmeistritele ei ole praegu koolide elu ja olu pärast kuskilt poolt sõna lausutud. Kihelk.kooli kommission jättis juba sewadise koosistumise pidamata. Uue koolimaja ehituse poolt pole ka ühtki teatust tulnud. Suurem jagu siit kihelk. mõisnikkusi tegiwad Jaagupi päewa ajal koolmeistritega koolimaade rendikontrahid ära.

— Liiwi kirikuõpetajate sinod, mis Walgas ära peeti, kestis mihklikuu 23. p.st 28. p.ni. Need õpetajad, kes Tartu linnas ja linna ligidal elawad, jõudsiwad minewaseks teisipäewaks siia tagasi.

Töö. Teenistus. Terwis.

— Karksis töötab üks sepameister juba paar aastat „perpetuum mobile" kallal. Meister on selle pääle kindel, et masin tõeste iseenesest liikuma saab. Palju jagusid olla juba walmis. See on küll wist tühi töö ja waimu närimine. (Post.)

— Tänawuse Põltsama näitusepidajatel oli rohkete takistustega wõitlemist. Kolm päewa enne näitust oli ilm wihmane, ja enam kui pool ülesseantud asjust ja loomadest puudusiwad näituselt. Pääle selle tegi Põltsamaa ülemwalitseja hra Holsti surm takistust, mis kõiki näituse toimetajaid ja waatajaid kurwastama pani, sest hra Holst oli nii hästi esimese kui ka praeguse näituse tarwis platsi ja tarwiliku materjali annud. Näituse plats oli ainult mõni kümme sammu leinamajast kaugel ja sellepärast pidi, nagu see muidugi arusaadaw, muusikamäng näituse platsil waikima. Selle läbi oli aga osawõtmine nii wäike, et selts kulude tasumiseks weel rublat 60 juurde pidi maksma. Esimesel päewal oli ilm nii ilus, kui see weel hilisel sügise ajal ette wõib tulla. Aga osawõtmine oli, nagu öeldud, liig wähene. Need, kes oma kopikad üleüldise kasu edenemiseks ohwerdasiwad, oliwad enamiste wõerad. Näha on, et Põltsamaalased sarnasest näitusest lugu pidada ei taha. Wäga kahju! See ei ole mitte edenemise märk. Need asjad ja loomad aga, mis näitusele oliwad toodud, oliwad wäga hääd ja ilusad. Meesterahwa käsitöödest oliwad iseäranis tähelepanemise wäärilised sepameistri Laseli wankrid ja muud sepatööd ning sepameistri Schifferi adrad. Hobuste seas oli ka palju häid loomi, nagu näituseks Pakasi ja Taewere mõisa hobused ning Wõisiku walla peremehe Ado Kolli 3½-aastane täkk. Naisterahwa käsitöö jaoskonnas oli töösid, mis wististe küll arwa meie kodumaa näitustel ette tuleb. Neid wõib ainult kõige paremate wabriku töödega wõrrelda, ja sellepärast raskendasiwad nad ka auuhinna mõistjate hinnamääramisi rohkel mõõdul. Aia- ja piimatalituse jaoskond oli tänawu täielikum kui mullusel näitusel. (Ots tuleb.)

Seltsielu. Lõbustused. Kirjandus.

— Wõnnu kihelkonnas Ahja wallas mängiti 23. mkp. näitemängu „Arthur ja Anna". Mõned näitlejad etendasiwad oma osa kaunis loomulikult ja hästi. Waheaegasi lõbustas Wõnnu pasunakoor. Rahwa seas walitses hää kord ja waikne olek.

— Järwamaalt. Al. kooli abikomitee „Salme" ähwardab hingusele minna, sest Lihawõtte pühast saadik ei ole ta enam ühtki koosolekut pidanud.

— Kudas kuulda, tulla pika ootuse järele „Eesti Luuletused" wiimaks ometi uueste trükki. Need on aga nii ümber tehtud, et neist palju muud järele ei ole jäänud kui endine nimi. Wäga palju endiseid luuletusi on wälja jäetud ja uusi juurde lisatud. Ka luuletajate elulood pannakse raamatusse ülesse. Kuulu järele on raamatu toimetaja neid igaühe luuletaja käest uute luuletustega ühes paluunud, kelle adress tal wähegi teada olnud. Jätab mõni luuletaja toimetaja palwe täitmata, noh see on siis selle oma asi.

Kuritööd. Õnnetused. Segasõnumed.

— Ulilas 16. mkp Reinu talu ühel hobusel tagumine jalg ja sooned karjamaal läbi lõigatud. Hirmus tegu! (Post.)

— Jõhwi raudtee jaama juures tahtis mihklikuu 26. p.l üks Haapsalu poolt mees weel siis, kui rong juba tubliste liikumas oli, wagunisse minna, komistas aga sääl juures ja sai kukkudes raske haawa pähä ning murdis teise käewarre luu. Rong pidas kinni, haige tõsteti raamiga wagunisse ning wiidi Rakweresse.

— Suure-Pakri saarel Baltiski lähedal on 24. mkp 10 talu hoonet ära põlenud. Tuli on ühe tapje käest lahti pääsenud, kes rehe ahju koldel kedakaid põletanud. Leek lennanud atusele ja warsti seisnud terwe maja tules, mis suure tuulega ka teiste hoonete külge hakanud. Mitmed peremehed on kõik oma warauduse kautanud.

— Tallinna sadamasse jõudsiwad Peterburist 26. mkp aurulaewa „Aleksander II." pääl wiis koolipoissi, keda kohe politsei kinni wiis, sest nende wanemad oliwad telegrahwi teel seda paluunud teha. Need 15- ja 16-aastased poisikesed tahtsiwad Afrikasse rännata. Reisi tarwis oli neil wäike „koolikaart" ja igaühel üks wasar ühes wõetud. Raha polnud neil mitte rohkem kui üleüldse 6 rbl., aga nad mõtlesiwad Riiast mööda sõites säält sugulaste käest abi saada. Seda olla nad ise tunnistanud, nagu „Rev. Ztg." teatab.

— Tahkurannas leidnud üks talupoeg kartuli wõtmise ajal maa seest wäikese kasti täie hõbedat, mis ta nii salaja hoidnud, et oma lastelegi ei näitanud. Ühel hõberahal, mis teised inimesed näha saanud, olnud 1605. ja teisel 1647. aasta arw pääl. (Wrl.)

— Järwamaalt. Wargused läbewad meie nurgas üle käte. Ühte rubku on aidalõhkumist ja hobusewargust kuulda. Ambla kihelkonnas on neljas wallas wiimase poole aasta sees umbes paarkümmend warast kinni wõetud, nende seas wäikeses R. wallas nääri kuust siiamaale 10 meest. Aga siiski warastati R. walla koolmeistril mihklikuu 19. ja 20. p. ööl hobune wankriga ära. Mõne aasta eest põles selle sama koolm. kõik loomad ja wili ära. Häda suur!

— Hiljuti teatas meile keegi, et Krasna kõrtsis, mis Puhja ja Nõu kihelk. piiril seisab, taplust ja tuli on ette tulnud. Meie trükkisime selle kirja oma lehe 39. numbris ära. Nüüd saame aga teise teate, et sõnumesõpra ennast kui tüli tegijat inimest nimetatud kõrtsi ei wõidawat sisegi lasta. Kas see Europas wõimalik?

Mis teewad teised ajalehed?

Reede, wiinakuu 2. p. 1887.

Postimees nr. 41 kõneleb Saksamaa kooliseadusest Poola rahwakoolide kohta, millest lugija juba meie lehe minewases numbris politika ringwaatuses seda kuulis, et neis enam Poola keelt ei tohi õpetatud saada. Poola rahwa lapsed peawad siis kooli tulles kohe wõeras keeles õppima hakkama, mida nad sõnagi ei mõista.

Wirulane kirjutab „Eesti kirjandusest ja Kirjameeste seltsist" 40. numbris edasi ja näitab sääl, et Kirjam. seltsi parteilik olek isamaa asja kängu ja kammitsasse panna, ning soowib ühendust, mis kõik wõimud ja jõuud rahwa seast tema töö keskkohta kokku wiib, et oma tulewikku kaduwuse eest päästa. Selleks olla ühendust Eesti wendade keskel waja, sest nii kaua kui meie lahus olla, nii kaua langeda ka meie. Ühendust on Olewik ikka soowinud, ja see ühendus läheb iga päewaga tarwilisemaks.

Walgus wastab Olewiku kahe eeswiimase numbri juhtkirja pääle: „Meie oleme selge sõnaga ütelnud, et kunni Saksakeel, mis wõera riigi keel on ja keda siin üks pisukene osa inimesi räägib, koolides ja kohtutes walitses, senni wõis Eesti keelel ja rahwal täieline lootus olla, et ka Eesti keele reaalkoolil elujõuudu saaks saama, tööle astuda, aga sest saadik, kui Wenekeel, riigikeel, Saksakeele asemelle astus, riigiwalitsuse käsul, sest saadik piab igamees, kes mitte narride kirja ei taha luetud saada, seda ära tundma, et ei Eestikeelelisel Aleksandri linna koolil, ega reaalkoolil mingisugust elusse tõusmise lootust olla ei wõi, weel wähem aga elama jäämise lootust. Wähemalt meie nõrka arwamist mööda, ilma et meie midagi Eestikeele kohta teisiti soowiksime, kui ennegi, ei oleks Eestikeelelisel Aleksandri koolil enam sugugi loota, et senna lapsi (kaswandikka) saadetaks, sest wanemad, kes lapsi koolitawad, tahawad, et lapsed elus edasi piawad saama, riigikeelt täieste mõistma, omale teenistust leidma, ja kõige pealt — et nad koolist wälja astudes õiguste osalisteks piawad saama wäeteenistuses ja mujal, ja seda leik pole üks Eesti keeleline kool, oli ta mis nime ehk kujuline tahes, mitte sell mõedul anda wõinud (?), nagu ko. liõppijad aega ja raha koolis kulutasiwad." Eesti keele kohta ei wõida keegi mõistlik Eestlane nüüd sedasama soowida, mis ta kahe ehk kolme aasta eest soowinud. Siis kõneldab Walgus edasi: „Kes ühe asja soowib, mis täna olla wõib, ja homme nagu ilus udupilt suule ja taewa ilma kätte ära kaub ja kellest soowija mitte kosu ei saa, selle soowimine on küll tühine: aga ometi meeletu on see, kui soowija oma waese reaskolukese müüri wastu puruks lööb, seda õhupilti täieste kätte püüdes. Meie oleme omas lehes Eesti keelse reaalkooli eest wõidelnud, kui selleks aeg oli ja kui see asi weel ajakohane olla wõis, meie seisame nüüd selles arwamises ja selle sees, et, kuna meil raha pole, reaalkooli asutada, — sest senna kulub 400,000 rubla põhjus kapitali, millest aastas 20,000 rubla intressi kooli ülespidamiseks kulub — siis on kõige tasuilikum, et linnakool, ülemiste kolme klassiline, Wenekeelses õpetuskeeles, kus ta Eesti keel seadus- ja teaduslikult (?) on lubatud õpetada, elule astub ja et tema kõrwale warsti ka tubli põllumeeste õpekool astub — reaalkool oleks praeguse aja ja olu järele Eesti rahwale wähem tähtjas, kui põlluteaduste kool." Need on Walguse sõnad. — Wirulase kirja pääle „E. Kirjam. seltsist" ütleb Walgus imelisel wiisil: „Tõeste, kerra Järw aga puudub Kirjameeste Seltsi asjaandajate seas ja siis, siis oleks Kirjam. Selts weel kangemal, kui nüüd kuulsad Eesti seltsid, „Wanemuine", ja „Lootus" ja „Estonia", kus Wirulase mõju ja tegu walitseb." Mis see on? — Wiimasel ajal toob Walgus Wenelaste käest rohkeste kuulutusi.

Ristirahwa p. l. 40. nr. on oma wiimase lehekülje trükkimata jätnud. Seda ei ole weel ükski leht enne teinud.

Saarlane toob „meie rahwa haridusest" juhtkirja, milles ta püüab näidata, et meie koolid rahwa südame haridust mitte nii palju ei ole suutnud edendada, et kuritööd rahwa keskel oleksiwad wähenenud. Sellepärast annab ta nõuu, kõstri- ja koolimajadesse kirikukoolisid asutada, kus al.- ja pääle-kooliealistele lastele usuõpetust ja waimulikka laulusid saaks õpetatud. Pääle selle olla ka waja rahwale laupäewa ja pühapäewa õhtutel palwetundisi pidada. Sellega loodab Saarlane südameharidust tarwilisel wiisil kaswatada wõiwat.

Wirmaline nuriseb, et Olewik tema kirja, mida ta Sakala toimetajale kirjutanud, mitte täieste pole ülesse wõtnud, waid üksikud lansed wälja jätnud. Meie peame Wirmalisele selle pääle wastama, et meie tema kirjast (waata Ol. nr. 38) niipalju üles oleme wõtnud, kui asjast arusaamiseks tarwis oli. Mis asjasse ei puutu, mis sellest siis ilma asjata ära trükkida! Et sääl juures Sakala wastuses kord trükiwiga sisse juhtunud, mis Wirmalisel enesel kõige igapäewased asjad on, sellepärast hüüab ta hoobeldes: „Olewik muudab Sakala sõnad ja sõna lõpud ümber. Sakala ütleb „imestades", Olewik kirjutab „himustada" j. n. e." Kui Wirmal. lugemise juures mõtte pääle oleks waadanud, siis oleks ta näinud, et see ainult trükiwiga wõib olla, sest et „himustada" selle paiga pääl midagi ei wõi tähendada. Aga noh, enamiste otsib mees oma wigasid teiste juurest. Ja mis tähendab siis see „j. n. e."? — Tartu Eesti Põllumeeste seltsi eestseisuse walimise kohta kirjutatakse Wirmalises: „Kas uued eestseisuse liikmed oma kohust, nimelt aga abipresidendid, paremaste täitma saawad, kui wanad, saab aeg näitama. President awaldas küll uue abipresidendi wastu oma rõõmu sellega, et ta Saksa keeles, mis üleültse presidendi ja uue abi armsam keel näikse olema, ütles: „jetzt ist der Vorstand wenigstens rein!""

Lätimaalt.

Riia sõjawäe har[illegible] katsutud [illegible] soldatid on iseäraliste pataljonide wiisi kokku seatud, milede kommando igas polgus ühe stabiohwitseri kätte on antud, kelle mõned ohwitserid abiks on. Kuni mihklikuu 20. p.ni harjutasiwad endid need pataljonid püssilaskmise ja marssimisega. Kommandeerijad olewat oma meestega wäga rahul. Ehk soldatid küll suuremalt osalt pea aegu Wene keele ära on unustanud, saawad nad ometi käskudest aru ja täidawad neid wiiwitamata. Enamiste kannawad nad oma riiet. Saabaste kuluraha antakse igale soldatile 3 kop. päewas. Kel omal saapaid pole, see saab nad kroonu käest. Ernlombete poolest on soldatid laitmata, ja joodikuid ei ole nende seas sugugi näha. Neid, kes sissekutsumisest ilma põhjuseta eemale hoidnud, trahwitakse sõjakohtu ees.

— Nagu teada, on Puhja Põllumeeste selts kord otsuseks teinud ühte põlluharimise kooli asutada, ja wiimasel koosolekul on ta ette wõtnud, riigi maadeministeriumi paluda, et ta selle kooli tarwis Puhja lähedale ühe kroonu mõisa küllest tüki maad kingiks. Ka Emilteni Põllumeeste selts on Puhja P. seltsile selle kooli asutamise pärast abiks ja nõuuks löönud.

Wenemaalt.

Peterburisse olla üks selts asutatud, kes waese rahwa lastele keskkoolidesse mineki tarwis abi annab.

— Peterburis, kus million inimest asumas, on elu wäga mitmesugune. Sääl on ülemaid ja alamaid, rikkaid ja waesid ka arwul elamas, milles neid kusgil muial meie maa linnas ei ole. Meie rähendame siin ainu terjajate kohta, et neid nädala sees 14.—21. mihklikuu poewani 238 linnast ja umberkaudsest politsei kätte wiidi. Nende seas oli 151 meest, 84 naist ja 3 last.

— Peterburis tahawad volapüki sõbrad ühte seltsi asutada, kes selle keele laialt lautamise eest Wenemaal hoolt kannab.

— Peterburist. Kuulus Wene kunstmaalija Aiwasowski pühitses mihklikuu 26. päewal oma 50-aastalist juubelipäewa. Keiserlik kunstide akadeemia, mille esimees suurwürst Wladimir on, tuli pidu koosolekuks kokku, mille juures ta juubilari oma auuliikmeks walis. Nii suusõnal kui ka telegrammide läbi soowiti elatanud kunstnikule paljude Wene isamaaliste ja wäljamaa akadeemiate poolt õnne. Ühtlasi sai ta ka selle päewa mälestuseks II. klassi Wladimiri ordeni. Koguni mitmed Keiserliku perekonna liikmedgi saatsiwad talle õnnesoowisi.

— Päälinnas on, nagu „St. Pet. Zeitung" teatab, wale 25-rublalisi paberirahasi rahwa käes leitud. Nad kannawad nummert A. D. 273,671.

— Ametlikkude teadete järele on 1881 kuni 85 aastani Wenemaalt 114,000 Juuti Amerikasse wälja rännanud.

— Steariniküünaltele mõeldawat 1 rbl. puuda päält kroonumaksu pääle panna. Ka tuletikkude ja kiwiõli pääle tahetakse edaspidi uus maks panna.

— Kuna tänawu aastals Lääne poolsete kubermangude Greeka õigeusu kirikute ülespidamiseks ainult 200,000 rbl. ja preestri majade ehitamise tarbeks 70,000 rbl. oli antud, on sisimiste asjade ministerium 1888 aasta kohta nende kirikute ülespidamiseks 450,000 rbl. ning preestri majade ehitamiseks 100,000 rbl. lubanud.

— Berlini ülikooli juurde asutatakse weel tänawu aastal Weneriigi kulu pääl üks õpeia, milles Wene ülikoolide tarwis Rooma seaduse professorisid õpetatakse. Sel suwel saadeti rahwahariduse ministri poolt igale Wene ülikoolile ringkiri, mille läbi kohuseks tehti Berlini kooli tarwis kandidaatisid üles anda. Tartu ülikooli seaduse õpejaoskond on oma kaswandikkude hulgast seks mõned nimetanud, millede seast nüüd ministerium Wilhelm v. Seeleri ja Paul Sokolowski on lubanud Berlini saata. — Seesama ministerium on ka professorite ja kooliõpetajate tarwituseks 102,620 rbl. lubanud, kes wäljamaale oma teadust lähewad laiendama. Sellest summast saab Leipzigi Wene õpetajate koolile 17,500 rbl.

— Kroonlinnast kirjutatakse „Heroldile“: Sügisesed tuuled, mis ju mitu päewa puhusiwad, on waikseks jäänud. 25. mihklikuu päewa õhtul lasti sadamas tormilipp mastilt maha. 27. skp sõitis sõjalaew „Admiral Nahhimow“ sadamast wälja, mille pääl ka mereministeri abi Tschichatschew oli. See laew tõttas Tallinnasse ja säält Taanimaale, kus ta Kegä merekäärus Keiserlikkude laewade „Derschawa“ ja „Zarewna“ tulekut ootab.

Moskwas leiti 23. skp nagu „Now. Wremja“ teatab, üks wale 3-rublaliste paberiraha walmistamise töötuba üles, kus wennatsed Jukinid neid kolm aastat walmistanud on.

— Nagu „Now. Wremja“ teatab, saada „Московскія Вѣдомости“ wististe tema praegusele toimetajale Petrowskile wälja renditud.

Pensas on maakonna sõjakohus hiljuti 14 talupoega ülespoomise surma mõistnud, sest et nad mõisa walitseja Stanislowski ära oliwad tapnud. Ka wallawanem ja starosti arwati süüdlasteks. Esimene mõisteti seisuste õiguste kautamisega 3½ aastaks ja teine 3 aastaks wangi rootu.

Soomest.

Helsingis on, nagu üks päälinna ajaleht kirjutab, niisuguste üliõpilaste üle teateid kogutud, kes 10-aastalise õpimise järele ülikoolis mitte eksami ära pole teinud ja selleläbi koolistkäimise õiguse ära kautanud. Üleüldse on 22 niisugust wana üliõpilast leitud, kellede lähikene aeg weel eksami tegemiseks on lubatud.

Politika ringwaatus.

Tartus, wiinakuu 1. p. 1887.

Poola keele kautamise kohta Poola rahwakoolidest Preisimaal kirjutab üks Poola ajaleht: Meie peame mitmel wiisil oma keelt kaitsma. Kõige päält on igal pool waja rahwa koosolekuid ära pidada, et wastupanemise wiisi üle nõuu pidada. Siis peame Poola keeli aabitsaid kõige odawama hinnaga trükkima ja praeguse kiriku-katekismuse asemele lastele hoopis uue katekismuse tegema, mis nende arusaamise ja puudulise Poola keele tundmise kohta paras on. Niisama on ka mündlai Poolakeeli lugemise raamatuid trükkida. Wanemad peawad kodus juba lastele Poola keele ja lugemise Poola keeles kätte õpetama. Wiimaks on ta kiriku kohus Poola lastele nende ema keeles usuõpetust anda.

Saksa troonprintsi haigus paraneb wäga pikkamisi, nii et tema sõbrad ta terwise pärast õige mures on. — Hiljuti on St. Gallenis sotsialistidel salakoosolek olnud, millest 80 sotsialisti osa on wõtnud. — Leipzigis wõeti üks kurjategija, nimega Reve, kinni, kes lõhkumise puuwrit mässajatele saatnud, mässamise kirju laiali lautanud ja riigiseaduse wastu rasteste eksinud. Mees on 15 aastaks wangitöösse mõistetud.

Türgimaa on **Wenewalitsusele** tema ettepaneku pääle Bulgaria küsimuses wiies punktis wastanud: 1) Türgimaa nimetab teise asemiku, kes kindral Ernrothiga ühes Bulgaria walitsuse enese kätte wõtab. 2) Nende kätte saab ajutine walitsus. Selle tarwis jätab ta praeguse ministeriumi ametisse, wõi seab mitme partei esimeestest uue kokku. 3) Selle pääle wõtawad asemikud suure sobranje uued walimised ette, millest Ida-Rumelia osa ei wõta. 4) Suur sobranje wõtab uue würsti walimise ette ja walib neist kandidaatidest, mida asemikud neile ette panewad. 5) Asemikkude tööaeg saab kolme kuu pääle määratud. — Now. Wr. on Wiinist ustawalt poolt kuulda saanud, et Koburi printsi ametist lahtilaskmine kindel nõuks wõetud asi olla.

Greekamaal on Korinthi maakonnas maawärisemisi olnud, mis aga suurt kahju pole teinud. — Kuningas oma abikaasa ja lastega on Taanimaalt kodu läinud.

Austria sõjawäe ülem juhataja feldmarschal leitenant pääherstog Johann on enese ametist lahti wõtnud. Johann oli tubli sõjamees ja wabameeleline riigi kodanik, keda ta wanameelelised waenlased nii kaua kiusasiwad, et ta ametist tagasi pidi astuma.

Brasilia keiser dom Pedro, kes Europas terwise weel wiibib, tahta walitsuse kepi oma kõige wanema tütre kätte anda ja ise kõrgest ametist tagasi astuda. Tema tütre Isabella mees on Orleani prints krahw Eu Prantsusmaalt.

Bulgarias on nüüd sobranje liikmete walimised käes. Need walimised on pea igalpool suurt tüli ja tapelust sünnitanud. Plewnas ja Rahowitsas saiwad mitmed inimesed walimise tüli juures surma ja linnapääd pilluti kiwidega. — Sofias on walimise juures umbes 20 inimest surma leidnud ja mõni tosin haawu saanud. Surmamisi tuli mitmel pool ette. — Walitsuse kandidaadid on enamiste igal pool walitud. Bulgarias on wiimasel ajal palju röörlid liikumas. Reisijad saanud paljaks riisutud, kui sõjawäge igal pool teede pääl kaitsmas ei ole. — Kutowitsas saiwad 14 inimest walimiste juures surma ja 17 haawu.

Rumeeniasse on Jassi linna üks Wene gümnasium asutatud, kuhu just alama rahwa lapsi Wenemaalt wastu wõetakse ja ülikoolis koolitatakse.

Prantsusemaal on kindral Caffarel häbiste ametist lahti lastud ja ülekuulamiseks wangi pandud. Tema süüks peetakse auulegioni auutähe müümist, mida üksi riigiwalitsus auusa teenistuse eest riigi ametnikkudele wõib anda. Pääle selle olla ta ka Saksa sõjaplaanisid oma isamaa wastaste kätte toimetanud. Temaga ühtlasi on üks naisterahwas Limousin lõksu langenud, kelle majast läbiotsimise juures umbes 200 kirja, mis president Grevy wäimehe, Boulangeri, endise sõjaministri ja mitme teise Prantsuse riigi kõrge ametniku nimesid kannawad. — Prantsuse sõjaminister Ferron tahab Nitsa linna lähedale Italia piirile kindla laagri asutada, mille eesmärk see peab olema, et Italia sõjawägi Saksa wägedega ühte ei saaks, kui nad kord Prantsusmaa wastu ühesloos sõdima tahawad tulla. Selle plaaniga ei taha teised ministrid rahul olla. — Noor prints Victor Bonaparte on Parisi krahwi awalise kirja wastu. Tema ei pea kuningriiki mitte tulusaks ega tarwiliseks, waid on keiserriigi jalale seadmise poolt. — Üks suur Prantsuse ajaleht wõrdleb Prantsuse raudteesid Saksamaa omadega ja leiab rahul olles, et nende arw piiri lähedal Saksamaa teede arwust kuugi taha ei jää. Ka sõjawäe leiab ta kõigiti korras olema, kes piiri pääl waenlast igatahes wasta wõib wõtta. — Prantsuse looduse uurija Beloni ausamba awamisel loeti Moskwa uniwersiteedi professor Pawlowi õnnesoowi telegramm ette, kus juures Wenemaad suure waimustusega elada lasti. — Borma merelahes on 28. mkp.l (10 wiinak.) üks aurulaew põhja wajunud, kus juures 22 inimest surma leidsiwad. — Neil päiwil oli mitme kindrali juures majade läbiotsimine.

Italia ministerpresidendi Crispi reisist Bismargi juurde kõneleb nüüd terwe Europa ja peab seda reisi ta politika pärast wäga tähtjaks. Selle reisiga on Italiamaa Saksa ja Austria ja Inglismaaga mere asjades lepingu teinud, mida ta Maroko küsimuses kohe enese kasuks wõib tarwitada. Ühtlasi peab see mereühendus Wahemere Wene ja Prantsuse wõimu eest puhta hoidma. — Bismargi ja Crispi leping olla Prantsusmaa wastu tehtud. — Italias walmistatakse suurt sõjawäge Abessiniasse minemiseks 20,000 sõjameest on selle tarwis priitahtlikult kokku astunud, kellede ülem juhataja kuulus kindral Merzono on. — Wenemaa kohta on Crispi ütelnud, et Italia tema edasitungimist Konstantinopeli poole niisama peab kartma nagu kõik teisedki Europa riigid. Sellepärast pidada ka Italia Wenemaa wasta olema. — Crispi on ka juba Austria politika wastu julgenud kõnelda. Ta loodab, et kord need maakonnad Austria walitsuse alt Italia külge saawad langema, kus Italia keel heliseb ja Italia rahwas elab.

Baieri kuningas Otto on wiimasel ajal nii haigeks jäänud, et elulootus ära on lõpnud.

Inglise pääminister markii Salisbury olla ka nou Bismargi jutule minna. Seega oleks Inglismaa neljas Saksa-Austria-Italia ühenduses. Maroko küsimuses on aga Italia ja Inglismaa wahel lahutust karta. Inglismaa on juba mitu sõjalewa Afrika randa saatnud. — Sotsialistid tuliwad Lowestofti kokku, kus nende eestwedajad Nicol ja Houghton kõnesid pidiwad pidama, saiwad sääl aga kokkutulnud rahwa käest peksa. Politsei abil pääsiwad kõnepidajad raudteele.

Marko sultan Sidi Mulay Hassan on rasteste haigeks jäänud. Tema poeg Muley Mohammed on weel alaealine, mille pärast ta onu prints Myluy Abbas trooni enese kätte ihaldab. Ka sultani surmasõnumed on juba Europasse jõudnud ning Hispanias suurt liikumist sünnitanud. Pääle Hispania waatawad weel Prantsuse, Inglise ja Italiamaa himustawa silmaga suure Maroku riigi pääle, mis kõigile wäga ilus warakammer oleks. Maroko wõib nende riikide wahel tülisõunaks saada. — Hispania sõjawägi, 3500 meest suur, seisab Andalusias, kaugemal linnades 10,000 meest, keda sõjalaewad tarwilisel korral üle mere wiiwad. — Hispania ja Italia wahel on Maroko pärast juba käredaid läbirääkimisi olnud. — Prantsuse maalt on juba kaks suurt sõjalaewa Maroko randa Tangerisse saadetud.

Afganistani emiiril on kurwahaigus kallal. Ta on kõik oma ülemad enese juurde kutsunud ja neid uusi wägesid kokku kutsuda käskinud. Et rahwas temaga rahule jääks, on ta nende maksusid wähendanud. — Ejub khani pelgupaika ei teata praegu terwes Afganistanis. Räägitakse, et ta kõrbe jooma jänusse ära surnud. Emir wõtab nekrutisid. — Panjshiri kuberner Mahommed Ulla khan on ära tapetud, sest et ta oma rahwa wastu wäga tige olnud.

Hyderabodi walitseja **Indias** on oma kingitust 200,000 naela sterlingi pääle 600,000 naela pääle lubanud suurendada, kui Inglismaa tema piirisid Wenelaste eest kaitseb. Inglismaa ei ole weel saatnud otsust teha, kas seda määratumat kingitust wastu wõtta, wõi mitte. Hyderabadi walitseja on Inglise ülema walitsuse all ja sellepärast on walitsusel häbi ta käest kingitusi wastu wõtta.

Ameerika Ühend. riigid ei ole sellega mitte rahul, et Saksamaa Samoa kuninga Malietoa ametist lahti on lasknud. Saksamaa seletab, et ta seega ainult kuningat Malietoat karistada tahtnud, ega mitte Samoa kuningriiki enese walitsuse alla wõtta.

Ameerika hulka mõistetud mässajate surma otsust on nüüd ka Ühendatud riikide ülem kohus kinnitanud. Nende kohtumõistmise protokollid täitsiwad peenikesell kirjutatud 122 suurt lehekülge. — Indianas juhtusiwad kaks rongi raudteel kokku, mille juures 17 inimest surma ja 25 haawatud saiwad.

Paater Peeter.

Maurus Jókai romaan.

Kinsatus.

Raske, ree pääle pandud tongiga oli waewalise mäe-tee pääl waene edasi saada. Esimese jaama lähedal sõitis nendest uus kinnine saan mööda. Sellesamas saanis istus Grazian; tema kõrwalistuja kasuka sisse mässitud kogu oli wististe ta tütar.

Idalia waatas saani aknast wälja. — Tere hommikust, ilus emand! hüüdis isand Grazian hoobeltes. Ma lähen ette teile öömaja walmistama.

Selle mängu tagajärg oli selgeste ette ära näha. Reisijad wõisiwad ainult kaks kuni kolmkümmend wersta ära sõita ja siis pidiwad nad öömaja wõtma, et siis endid ja hobusid wälja puhata. Praegugi õitseb weel sääl maal see hää wiis, et reisijatele suure lahkusega uksed awatakse, lauad kaetakse ja soojad woodid walmis tehakse. Hoopis teistsugune on aga külakõrtsides. Sääl peawad teendrid loomadega ühes magama ja herraied piibusuitsuga täidetud toaga suitsewa rasbwa küünla juures leppima. Niisuguses öömajas pidi kõrgest seisusest naisterahwas terwe pika talwise öö ära olema, kui tuisu ja tormi kätte wälja ei tahtnud jääda, sest ta naaber oli selle eest hoolt kannud, et ta eest kõik tuttawad ja paremad wõerastemaja peremehed oma uksed kinni paniwad. Igal pool, kust ta läbi käis, kõneles ta Idaliast nii palju paha, et keegi teda enam oma katuse alla ei julgenud wõtta. Häbi pärast ei julgenud ka naisterahwas nende juurde öömaja otsima minna. Nõnda pidi kõrge emand munga ja oma wäikse pojaga mudasel põrandal õle aseme pääl magama, nagu kaks seltsimeest, kes tüliga uinuwad ja tüliga ärkawad. Siin ei wõinud munk ta eest mitte ära minna; ta pidi tema kibedat kaebdust otsani kuulama.

— Kas sa wõid oma häbi sees magada? Suu sisse on nad sulle ütelnud, et sa preestri kuues üks kelm ja rüütli riides üks tühipaljas oled! Ei preester ega rüütel. Ja kuidas nad mind hulga inimeste ees on laimanud! Nagu mõnda peimaisi! Nad on mulle suu sisse kisendanud, et ja mu armuke olla ja sa seisid nagu suuta sammas ning ei ütelnud mitte, kas see wale ehk tõsi on. Mina ootasin, et sa kui mees selle laimduse wastu wälja astud. Sa waatasid ümberringi. Tantsijate mõõgad seisiwad nurgas, säält oleksid sa ühe wõinud wõtta, oma mungakuue maha heita ja ütelda: „Ja, mina olen Tihamér Tschorbai ja see sääl on minu naine ja kes meie wahele julgeb tikkuda, see on surma laps!“ Sa ei ole seda mitte teinud. Sa wahtisid taewa poole. Mina ootasin, et sa siis neidgi sõnu räägid: „Mina olen paater Peeter. Mina olen preester ja oma preestri wandega kinnitan ma, et see naine minu armastusest puhas on. Kui ta teistest pattudest ka nii puhas on, siis wõiks ta pühade sekka saada arwatud.“.. Ka seda ei ole sa mitte teinud. Sa laksid oma pää norgu, kui piiskop oma naise selja tagast sinu poole karjus ja olid rahul kui teised mungad su kallale tuliwad. Oh, mis narr olid sa sääl! Kui sa tõeste minu armukene oleksid olnud, mina oleksin sulle silmi süütanud. Seisa taga on nad ütelnud, et sa preestri nime määrtki ei ole. Sa ei ole ka kellegi preester, ei ole ta iialgi preester olnud: sa oled üks kartlik, arg soldat, kes piiskopi kuue kannatab, et ta mõõka kardab. Lubad sa nüüd weel risti kummardada? Kas su tõotus nõuab, et sa preestri seisusele häbi read tegema, et koguduse kirikust ära põgenema, kus ta sind iantoli pääl ..... ning seltskonnast wälja tõukama? . . . Sa wõid magada? Miks mitte? Sa oled ju mees ja mehel on kerge häbi alla neelata. Aga mina olen naine, mina seisan naelade pääl. Nad on minu loori näu eest ära kiskunud! Näu eest ära kiskunud ja jalgade alla tallanud. Ja kõige auusama inimese ees on nad mind ilmanaeruks teinud. Ajaraamatud saawad seda teuust põlwest põlwe kuulutama. Slowaki kerjajad üliõpilased saawad seda lugu altare ees laulma, kaubajuut saab külast külasse käies seda lugu paater Peetrist ja Madocsani emandast kõnelema ja pilta naitama. Oh seda häbi! Sa wõid ennast oma mungakuue alla ära peita, sääl oled hästi warjul. Kuhu pean aga mina ennast peitma? Kuidas pean ma rahwa naerwaid nägusid wälja kannatama? Kuhu pean ma minema, et inimesed mind ei näe? Mis sul sest on? Sa ütled: Jumal on mind nuheinud ja jääd seega rahule. Sa palud oma palwe ära ja uinud magama. — — —

— Kas ülewel juba oled! Kukk laulab, ilm hakkab juba walgeks minema. Sellele on öö pikk, kes silma kinni ei saa. Ära püüa siit kaugele minna. Sa wõid minuga ühes õigede pääl olla, mulle oled sa aga surnud. Ma põlgan sind üsna jälestusega. Kui sa ka enese suurane diamandi kiwi oleksid, ma ei siruteks oma kätt mitte sinu järele wälja. Hoia oma armastus inglite wõi kurjawaimude jauks — mulle on see üks kõik. Ma nõuan ainult oma auu sinult tagasi. Kui sa auus inimene ja risti inimene oled, siis pead sa tegema, mis su kohus on. Nii selge kui see teutus, nii awalikult peab ta ka hääks saama tehtud. Kuule mind ja mõtle siis selle üle järele. Meie, sina ja mina, asume Lutheruse usku. Meie läheme Klausenburisse, sääl wõime seda ilma takistuseta teha. Ka kuue nädaline leeri aeg on ilma aegu. Meie heidame abieluste. Mul pole mind midagi tarwis kui sinu nime. Nime, mis weel auu sees seisab. Ega sa ometi ei taha, et maailm mind paater Peetri emandaks peaks hüüdma? Sa ei ole mitte piiskop Thurgó. Tema armukest wõib iga üks piiskopi emandaks nimetada, aga „munga emanda“ nime ei julge keegi paise päewa ajal suhu wõtta. Hind, mida ma oma näukatte ära lohkumise eest tahan, on Tihamér Tschorbai naise tanu. Mul ei ole sest midagi, kas mind armastad ehk ei armasta, wõi kas mõnda muud armastad. Sa wõid ära minna, kui sul hää ei ole. Wõi wõid minuga ka nii ühes elada, et sa siis tuppa tuled kui ma wälja lähen ja siis wälja lähed kui ma sisse tulen, nii et meie teine teisest undgi ei pruugi näha. Mõtle selle üle järele, mis ma sulle ütlesin. Sus heida magama, sest päewa walgusein on palju aega. Mulle on su wastus wäga palju wäärt. Mu nõuu on peetud. Piiskoppide kiuste tahan ma Lutheruse usku heita. Ka mehele tahan ma teist korda minna. Ei ole sina see, siis on üks teine. Mehi on mul iga sõrme otsas mitu tükki. Kõiblik mus nõuab aga, et ma selle läbi oma auu jälle kätte saan, kelle läbi ma ta kautasin. Aga ma ei taha sind enam paluda. Ära karda, ma ei rooma mitte enam käte ja jalgade pääl su järele. Kaks sõna wõiwad meid lahutada. Sina ütled: „Jumalaga, papi amet!“ Ja mina ütlen: „Obulossid, langege kokku!“ Ütled sa mulle: „Ei, ei!“ Wastan ma sulle: „Ka mina ei taha!“ Ja sa ei tule mitte enam mu maja läwe üle. Ukse juures tahan ma su palga sulle wälja maksta ja siis wõid sa oma teed minna. Minuga ei saa sa enam ühe katuse all ühte õhku sisse hingama. Maga mu armas lapsuke, maga rahuga! Emakene keedab sulle täna weel toitu, kes seda homme teeb, seda ei wõi ma teada.

Paater Peeter ehmatas nende sõnade juures ära. Kui Idalia ta kohe majast wälja ajaks, siis ei wõinud ta enam Magdalenaga kokku saada, sest maa-aluse tee pääle wõis üksi lossist saada. Ja ta pääs tiikusiwad rasked plaanid. Ta pidi tingimata Magdalenaga kokku saama; ta saab pühapäewa öö jälle kirikusse tulema ja sääl teda ootama.

— Mis sa ütlesid, on raske sõna ja tarwitab palju aega järele mõtlemiseks. Anna mulle kaks pühapäewa aega, et ma sellega wõin aru pidada, kes minu saatust juhatab.

Idalia arwas, et paater Peeter selle targa nõuandja pääle mõtles, kes kõikide nõuandja ja abimees on; ta aga mõtles Magdalena pääle.

— Hää küll, ma ootan kaks pühapäewa. Aga siis annad sa mulle kindla wastuse.

— Jah.

— Wastuse, mis paremale ega pahemale poole ei kalla. Luba seda oma munga auu juures!

— Ma kinnitan seda oma rüütli auu sõnaga.

Seda kuuldes hakkas naine waljuste nutma. Nutu hääl äratas magaja lapse üles.

— Mispäärast sa nutad, ema? küsis ta ehmatades. — Idalia wautas teda oma rinna najale.

— Sinu pärast, mu waene laps, mu ingel, mu ainus wara! Ja nende meelitussõnade juures niisutas ta lapse palgeid suuandmise ja palawate pisaratega.

— Kas ta armastab sind nagu mina sind? kogeldas laps ema rinnale wajudes. Ta armastab sind tõeste —, et sa jälle mulle suud annad ja mind oma käte wahele wõtad.

— Seda saame pea näha, sosistas Idalia temale kõrwa sisse ja ohkas sügawaste. Warsti waikis sosistamine, paater Peeter kuulis pääd käe najale toetades ema ja lapse raskelt hingamist ja oma südame waljut tuksumist.

Wäljas laulis kukk kolmat korda. Kas see ei olnud mitte Peetruse kukk?

(Järg tuleb.)

Kirjawastused.

1151. K. P—w. Tänu! **1152.** P. T. L. Olge nii hääks ja tehke seda. Kui ka niisugused kirjad igakord mitte ajalehes ruumi ei leia, siis wõiwad nad ometi muul wiisil trükitud saada. Meie oleksime wäga tänulikud, kui Teie ka säälsete Eestlaste elu ja olu üle meile teateid saadaksite. **1153.** Ad. K. M. Palume hiljaks jäämist wabandada. Poogna trükk 16 lehek. 14 rbl., paber pääle selle. Müüma pääle wõetakse 40%. **1154.** Kiisa. See Sienkiwitsi jutt ei ole mitte ajalehe kohane. Wahest leiate mõne teise, mis igapidi hää on. **1156.** J. P. WK. Küll omal ajal teada saate. Nüüd jääb ta weel toimetuse saladuseks. **1157.** R. P. P. Nüüd wõite nad weel saatmata jätta. Tänu kirja eest! Palju terwitusi! **1158.** H. P. WK. Lebus kuulda. **1159.** D. S. A. Lehe ruum ei luba pikalt kirjutada. **1160.** a×a. Tänu teate eest! Südaml. terwitusi! **1161.** Eesti neiu. Kiri käes. **1162.** A. T. P. Suur tänu! Palju terw.! **1163.** J. T. SK. Käes. **1164.** K. R. K. Aitäh! **1165.** W. K. R. Niisuguseid sõnumeid tarwitame hää meelega. **1166.** st. P. Ülearu karedus kannab surma oma rinnas. Terw.! **1167.** A. H. Tr. R. Wäga rõõmustaw, et need mõtted, mis nüüd õige üleüldiseks saawad, Teie juures nii suure sõdidusega ja selgusega ilmuwad. Nendega on aga praegu —. Sõbr. terw.! **1168.** J. M. U. Asi on tõeste nii! **1169.** S. Jaak. Teie kirjas on niipalju sõredat nalja, et meie kahetseme, et ta oma sisu pärast peab wähemalt esiotsa seisma jääma. Kirjutage teistest asjadest nii! **1170.** „Mis kaebad sa . . .“. Nimi? Waatame, mis wõimalik. **1171.** Räppinal. Ei sünni. **1172.** Mllr. Häwä! **1173.** G. S. Lebes. **1174.** MJE. Kiri pea!

Дозволено цензурою. — Дерптъ, 5. октября 1887 г.

Uuemad sõnumed ja telegrammid.

Tõnnatpäew, wiinakuu 5. p. 1887.

— Wanemuises peeti eile uute ruumide awamise ja ka aastapidu lõbusal wiisil ära. Tulewakord selle üle pikemalt.

— Liiwi kuberneri herra käsu pääle teewad külakohtud wallawalitsustele kohuseks, selle eest hoolt kanda, et kõik kõrtsid kiriku- ja kroonupühadel mitte enne jumalateenistuse lõpetust awatud ei saa. Selle käsu üleastujad langewad joekide seaduse 446. art. järele, mis 1876. wälja antud, kuni 50 rublani trahwi alla.

— Eile öösi hakati kella poole kahe ajal tulekahju kella helistama. Kui teade toodi, et tulekahju Tartu linnast wäljas Maarja mõisas oli, waikisiwad kellad ja öõwahtide pasunate hääled. Maarja mõisas on rehi ära põlenud.

— Ühes Parisi sala trükikojas olla üks kuulutus Indiamaa rahwastele, kes praegu Inglise walitsuse all on, Inglise, Hindostani ja Prantsuse keeles trükitud, mis sündinud India rahwaid üles hüüab Inglise iket õlalt ara heitma ja oma sugu würstide all uut riiki asutama. Moskwlies kinnitatakse ka seda, et üks Europa wurrik India rahwaste wabastamise eest saab seisma.

— Ejub-khan uidab kaunis julgelt Afganistanis ümber, sest et teda sääl ainult silmakirjaks taga otsitakse. Kord oli ta oma 15 sõbraga 200 Afganistani suurtükimehe kätte juhtunud, aga need oliwad ta öösel meelega jälle ära põgeneda laskmud.

— Kuulus Prantsuse kindral Boulanger on sõjaministri Ferroni käsu pääle 30 päewaks wangi pandud. Ministrite nõuukogu saab weel nõuu pidama, kas ta weel ametisse wõib jääda ehk mitte.

Wastutaja toimetaja ja wäljaandja A. Grenzstein.

Wanemuine.

Laupäew wiinakuu 10. päewal 1887

wõidu weeremäng

uues weeremängu majas.

Wõerad wõiwad sissetoodud saada.

Hakatus kell 9 õhtul.

Eestseisus.

Pühapäew wiinakuu 11. p. 1887

näitemüük.

Hakatus kell 12 keskpäewal.

Lähemad teated müürilehtede läbi.

Näitemüügi toimekond.

Põltsamaa Eesti Põllum. Seltsi

lähem koosolek

on **25. wiinakuul s. a.** Hakatus kell 2 pärast lõunat. Päewakorral on ka wiimse näituse aruanne.

Eestseisus.

Eesti Aleks.-kooli Sadukküla abikomitee

lähem koosolek

saab **12. wiinakuul** Wene õige-usu koolimajas olema. Palutakse liikmeid kokku tulla.

Eestseisuse nimel:
Ed. H. Wöhrmann.

Kuulutus.

Peetri Suure merekooli õpetus Narwas hakkab **wiinakuul.** Kes kooli soowiwad tulla, wõiwad endid üles anda adressi all: Narwa Lai-uulitsasse Prügeri majasse koolijuhatajale.

Silmahaigeid

wõetakse minu kliinikusse **igapäew** wastu. Hind on kuus 10 rubla.

43 Dr. **Koppe**, Pärnus.

Mina elan

nüüd Tiigi uulitsas nr. 7, Maarja kiriku lähedal. Kõnetunnid kella 10—12½ e. lõunat ja kella 4—5 p. lõunat.

42 Dr **Joesche.**

Praegu wälja tulnud ja igas raamatu kaupluses saada:

Abinõu

noorte Eesti soldatite õpetamise juures.

ПОСОБIЕ
при обученiи молодыхъ солдатъ изъ Эстонцевъ.

Kirja pannud 78ma jalawäe Reiflotski rügemendi stabskapten

Suszlschinski

154 lehekülge 8° kuue kiwitrüki-pildilehega.

Selle raamatu on kõik Eesti ajalehed üli wäga tulusaks ja kasulikuks nimetanud. See raamat ei ole mitte üksi kroonu teenistuses-se asujatel Wene keele ja kroonu teenistuse õppimiseks, waid üleüldse igaühele tulusaks õpiraamatuks soowida.

Hind 80 kop.

Tartus, 1886. **C. Mattiesen.**

Praegu on **Kluge** ja **Ströhmi** raamatukaupluses **Tallinnas** ilmunud ja igast raamatukauplusest saada:

Waate ja näite

küsimiste ja kostmiste waral tulus

Wene-keele õppimise raamat.

Eesti koolidele

toimetanud

H. Stein.

Hind köidetult **25** kop. hõb.

Kõige uuem laulik:

Ellerheinad.

Isamaa aaladelt, ehk Armsamad healed

Minu noorte-sõbradele

Luuletanud ja wälja annud

A. Lattik.

on nüüd juba enamiste igast raamatu kauplusest maalt ja linnast saada.

Hind 20 kop. 31

Wõnnu kihelk., Wasse Kurista walda Leewi koolimaja juures tarwitatakse üht täie tunnistustega **wallakooli**

õpetajat. 42

üks **talukoht**

linnast 32 wersta on 60 wakam. põllumaa ja hää heinamaaga **müüa.** Järele küsida Tartus Peterburi uulitsas nr. 58 kaupmehe Kuusiku käest.

Sellega teadustan kaupmeestele ja käsitöölistele, et minu juures

kõige ilusamad

äri-shildid

ruttu ja odawasti walmistatud saawad. Kõige alam hind on arshina päält üks rubla. Minu kontor on Aleksandri ja Uueturu uulitsa nurga pääl. 42

Auupaklikult

A. Kolberg.

Wõsetuse puu hinnad Amblia puu aias.

Üks süld kase (kõiwu) puid	11—12	werfok.	4 rbl.	40	kop.
„ „ „ „	10	„	4 „	—	„
„ „ lepa „	11—12	„	3 „	75	„
„ „ „ „	10	„	3 „	40	„
„ „ kuuse „	15—16	„	4 „	50	„
„ „ „ „	11—12	„	3 „	20	„
„ „ haawa „	15—16	„	3 „	80	„
„ „ „ „	10	„	2 „	40	„

Piletid antakse wälja osisile, minu raua poodis suure turu ääres **nr. 7** ja ja minu laua ja puuplatsi pääl Kala ehk Laatsareti uul. nr. 3 ja 5. Kui osija tarwitab, puid korterisse wedada lasta, siis wõtan ka seda oma hoolde, selle hinna eest, mis linna walitsus on taksi wedu raha pannud, aga mitte alla ühe Süüla, kes ise ära wedada lasewad, wõiwad puid osta arshina, poole süüla ka süüla wiisi.

Reinhold Amblia.

Tähelepanu!

Tubaku kaubitsustes on niisugust tubakut, mis sisseputimise ja nimetamise järele meie tubakuga ühe sugune on, ja mõned müüwad seda meie tubaku aseme. Et meie auustatud tubaku tellijad ja ostjad mitte eksitatud ei saaksiwad, teatame meie, et C. и Ю. Бр. Шапшалъ wabriku walmistatud tubak igesugune wabriku töö on, millega meie mingisuguses ühenduses ei seisa. Meie palume oma tubaku ostmise juures nime

БРАТЬЯ ШАПШАЛЪ

tähele panna, mille juures mitte tähti С. & Ю. ei ole.

Auupaklikult

wennaksed Schapschal.

Raatuse ehk **Koolitare uulitsas nr. 15** müüakse odawalt kõigeparemaid

harmoonikid.

Suurel hulgal **wärskelt saanud:** puisli ja trapi palituid, puksid ülikondade tarwis, musta- ja halli kalewit, naisterahwa moodus kasuka riiet, plüüshi, willast ja pooluillast naesterahwa kleidi-riiet, willast (Flanelli) ja parchi, woodririiet, tsitsi, kretongi, kalingori, sarshe, poollinast- ja linast riiet, uut moodi willaseid ja siidi rätikuid, kangalõime. pääle selle walmid

meeste- ja naesterahwa palituid,

meesterahwa ülikondasid soowitab odawalt

N. S. Goruschkin,

Raatuse ees nr. 14, omas majas.

Säälsamas saab üks suur kogu naesterahwa palituid alt oma hinda 6, 8 ja 10 rubla eest tükk wälja müüdud. 3

Teadaandmine.

Teadaandmine.

Seega annan auustatud tutwatele ja ümberkaudu rahwale teada, kes mind hra kaupm. Lippingi juures on tundma saanud ja usaldanud, et ma nüüd ise endise Maime pooti s. o.

Pihkwa uulitsas nr. 1

talurahwa kaupluse

olen asutanud, kus ma jällemüüjatele wõimalikult odawa hinna eest müün, nagu nimelt:

heeringaid, silke, soola, kiwisüse, kõiksugu wärwi, häid Ostashkowi saapaid ja muud kaupa.

Iseäranis jäll-müüjatele hääd protsendid.

Jään lootma, et minu wanad tutwad minu ettewõtted oma kaupa osimisega saawad toetama ja ka uusi tutwaid juurde tooma.

42 Auupaklikult

E. Kister.

Teadaandmine.

Teadaandmine.

Weinikontoris

müün Wenemaa ja wäljamaa **marja weini** odawa hinna eest pangi, toobi ja pudeli wiisi, wäga hää magus wein 4 rbl. pang ja kallim. **Champagner** 85 kop. saadik.

A. Kasarinow

42 Tartus Rüütli uul. omas majas.

Hauarista, plaata, petsatisi, stempid

ja kõiksugust muud 42

grawerimise tööd

walmistab igapidi hästi ja kõige odawama hinnaga

grawerija **G. Treier**

Tartus Roosi uul. nr. 3, Weberi limonadi wabriku kõrwal.

Peterburi kuberm., Schlüsselburi kreisis, 40 wersta Peterburi linnast, Laadoga järwe ääres on

9000 tessatini

suurune

mõisa müüa,

terwelt ehk tükiwiisi. Lähemat teatust antakse: СПетербургъ, Николаевская ул. д. № 44. 43

Palun tähelepanu!

Oma auustatud töö tarwitajatele annan teada, et mina Tartus uue **wiiliraiumise tööko** olen asutanud. Kus mina igatahes wanu wiilisi üsna odawa hinna eest ümber raiun, olgu misugust seltsi tabe: sepa wiilisi, sae wiilisi ja kõiksugu raspelisi. Ruttu kätte tahtjatele wahetan kohe uued wanade wastu ümber. Minu juurest saab ka edaspidi **uusi** Inglise **wiilisi** osta. Tartus Kiwi uulitsas Ilmete majas nr. 23.

Wiiliraiuja **G. Obermann.**

Suured rätikud, tekid ja laudlinad

saawad Allee uulitsas nr. 4 uutmoodi teljede pääl neija küünra laiuselt kõige ilusamine, odawamine ja ruttemine walmistatud. 3

Halwa koha pärast on ühe paari kiwidega **Hollandi**

tuuleweski

345 rubla eest müüa Räppinas Toolamaa wallas J. Suurmann.

Tähtwere uulitsas nr. 19 Pangsepa majas on

poe kraami müüa.

Mureli

ja muud **kasu puid** on müüa Philosophia uulitsas nr. 3 Postijaama taga.

Pihkwa kaubapanga kontoseis.

Lehekuu 30. päewal 1887.

Panga päris.

	Pihkwas. rubl.	k.	Pärnu ja Tartu abipankades. rubl.	k.	Summa. rubl.	k.
Kassa krediitpiletid ja peenikene raha	31184	58	109738	18	140922	76
Girokonto: Riigi pangas	30300	—	169	26	30469	26
Diskonto wekslid mitte wähem kui kahe allkirjaga	931811	82	572474	74	1504286	56
„ „ wäärtpaberite pääle	—	—	27200	—	27200	—
„ „ kaubade pääle	—	—	—	—	—	—
Soolowekslid	—	—	18230	—	18230	—
Wäljaloositud wäärtpaberid ja kupongid	41835	75	16783	49	58619	24
Wäljalaenud:						
1) Riigi paberite ja kinnitatud paberite wastu	80135	—	27770	—	107905	—
2) Kinnitamata jaustähede, aktsiade, obligatsionide ja pantkirjade wastu	7410	—	111150	—	118560	—
3) Kaubade kwitungide raudteede ja aurulaewa wastu 2c., seltsidest	6600	—	2800	—	9400	—
Kuld ja hõbe kangides ja rahas	281	34	2142	18	2423	52
Wäärtpaberid:						
1) Riigi paberid ja kinnitatud wäärtpaberid	39847	57	43326	41	83173	98
2) Kinnitamata jaustähed, aktsiad, obligatsionid ja pantkirjad	5314	45	94845	30	100159	75
Wäärtpaberid reserwe kapitalile	113923	96	—	—	113923	96
Wekslid wäljamaa kontoritele	20318	61	1910	38	22229	99
Pihkwa panga abipangade kapital	350000	—	—	—	350000	—
Kirjatoimetajate konto (Loro) nende rehnung:						
a) krediitid põhjusega:						
1) Riigi paberid ja kinnitatud paberid	96600	96	327225	99	423826	95
2) Kinnitamata jaustähed, aktsiad, obligatsionid ja pantkirjad	963675	21	381353	27	1345028	48
3) Kaubadest	—	—	1300	—	1300	—
4) Kaubawekslitest	401230	12	484244	23	885474	35
b) Ehsotsa maksmata kontod pankadest ja kaubamajadest	20959	66	34018	72	54978	38
c) Puhtad krediitid	10018	97	53794	90	63813	87
Kirjatoimetajate konto (Nostro) panga rehnung:						
a) Panga tarwis seisaw summa	61537	15	91396	47	152933	62
b) Inkasso wekslid kirjatoimetajate juures	2020	34	3493	42	5513	76
Abipankade konto	8272	20	494798	59	503070	79
Protesteeritud wekslid	—	—	145	—	145	—
„ „ pantide pääle	—	—	—	—	—	—
Maksmata jäänud laenud kauba ehk raha paberite pääle	6410	—	—	—	6410	—
Kauba kulud	18171	71	20596	44	38768	15
Tagasi maksetawalt töiste eest wäljaantud	839	05	1944	50	2783	55
Mõnesuguste talituste konto	11117	25	18062	82	29180	07
	3259816	70	2943914	29	6203730	99

Pangast parida.

	Pihkwas. rubl.	k.	Pärnu ja Tartu abipankades. rubl.	k.	Summa. rubl.	k.
Panga aktsiate kapitali I. jagu	750000	—	—	—	750000	—
Abipankade kapital	—	—	350000	—	350000	—
Tagawara kapital	113971	80	—	—	113971	80
Sisse pantud summad:						
1) Edasi käidawa rehnungide pääle	543037	12	316174	67	859211	79
2) Ilma terminita aja pääle	6360	—	65504	73	72864	73
3) Kindla termiini pääle	600685	67	1705705	04	2306390	71
Rediskonto wekslid ja kaubalikud wõlakirjad	—	—	—	—	—	—
Kirjatoimetajate konto (Loro) nende rehnung						
a) Kirjatoimetajate tarwis seisaw summa	288110	71	287436	67	575547	38
b) Inkasso wekslid	125910	07	24433	04	150332	11
Kirjatoimetajate konto (Nostro) panga rehnung:						
Summad, mis pank wõlgu on	255876	63	62418	84	318295	47
Abipankade konto	493629	37	13606	76	507236	13
Sisse jäetud aktsiate kasu jaud	1750	—	—	—	1750	—
Wälja wõetud intressid ja kommissioni rahad	54776	55	51493	26	106269	81
Intressid sisse pantud summade pääle	16406	81	40762	73	57169	54
Mõnesuguste talituste konto	9301	97	25389	55	34691	52
	3259516	70	2943914	29	6203730	99

Pihkwa kaubapanga abipank Tartus talitab kõik oma ja wäljamaa kupongid ja maksetawad paberid, wõtab wastuwaidlemata inkasso pirimisi wastu, annab rahapärimise- ja rediit kirju kõige suurema kaubalinnade pääle omal ja wäljamaa, laenab raha wäärtpaberite a kaubade pääle hää tingimistega, muretseb iga seltsi wäärtpaberite ostmist ja müümist, olgu ommissioni wiisi ehk oma rehnung pääle 2c. 2c.

Intresside seisus kunni edespidi on nõnda:

1. Girokonto pääle . . . 3% aastas.
2. Igapäew wäljawõetawa summade pääle . . . 3% aast.
3. Termiini summade pääle . . . 4—5% „
4. Wekslide pääle . . . 7—8% „
5. Laenatud raha eest . . . 9% „
6. Käidawa konto pääle . . . 3 à 7½% „

Wilna põllu-pantkirjade, Harkowi põllu-pantkirjade, Peterburi-Tula pantkirjade ja Riia Hypothek-seltsi pantkirjade kupongid saawad abipankade kassade juures ilma kuluta wälja makstud.

Muud pangasse puutuwad iseäranis reeglid, nii kui põhjuskirjad, saawad panga kontoris (igapäew, kuid mitte püha- ega pidupäewil, kellu 10—2 enne lõunat lahti) ilma hinnata, ellel tarwis wälja antud.

Panga walitsus

! 100 rbl. waewapalka !

25/.26. mihklikuu öösel on M. Stahlbergi pood Mustwees ära lõhutud ning järgmised asjad ära wiidud: Hõbe ja waskraha umbes 100 rubla, 6 rewolwrid nr. 9 pää pääl märgitud 5 tükki 1, mitmesuguseid siidi rätikuid umbes 1000 rbl. eest, 4 suurt 525 13.85, toppelt rätti, 1 pakk musta kalewit, 2 pakki musta kastori. Sellele, kes ülemal nimetatud asjade üle lähemat teatust wõib anda, nii et asjad kätte wõib saada, antakse **100 rubla waewapalka.**

Mustwees 27. mihklikuul 1887. **M. Stahlberg.**

Näitemüügi sissetulek

Tartu Peetri kiriku hääks mihklk. 20. p. oli

644 rbl. 43 kop.

Südamelikku tänu ütleb ja Jumala õnnistust soowib kõigile, kes seda hääd kirikule annud on **W. Eisenschmidt.**

Kambja kihelk., Krüüdeneri walla on üks **hää**

talu müüa.

Kaupa teeb wallakirjutaja J. Mägi

Adwokat Ermas

elab Peterburis: Казначейская улица домъ 4 квартира 7. 44

Allnimetatud kuluga on ilmunud ja kõigis raamatupoodides saada:

Soome uudisjutud

Eesti keelde toimetanud

M. Lillenupp.

I. ja II. jagu à 40 kop.
III. jagu à 32 kop.

Need raamatud teewad Eestlastele Soome rahwast, kuda ta elab ja on, tutwaks. Keel on ilus, jutt lõbus, kõne soraw. Nõnda on raamatud igaühele soowida, kes tõeste hääd ja tunmakat lugemist himustab.

Tartus. **C. Mattieseni** kulu.

üks **keedu wiljaaed**

ja **heinamaa** on wälja rentida. Lähemat teatust annab Aleksandri uulitsas nr. 6 kuldsepp **Jürgens.** 42

Ättika essentsi,

millest kergeste wõib hääd äädikut teha, soowitab odawa hinnaga

Martin Böckler'i wärwi pood

Tartus, kaubahoowis nr. 6.

Wara Kuusiku mõisas

45 lehma

antakse 10. wiinakuul kellu 11 e. l. enampakkumisel Kuusiku mõisas rendi pääle. Pakkujatelt nõutakse iseenesest tunnistust ülespidamise kohta. Lähemat teatust annab **mõisawalitsus.** 44

Puu maja kõige kõrwaliste hoonete, haaplatsi ja kaupleminse kohaga, 2. linna jaus müüa. Lähemat teatust saab Karlowa uul. maja nr. 36.

Lamba naha parkimise

töökoda

Raatuse ehk Koolitare uulitsas nr. 21 kaupmees K. Beckeri majas olen asutanud ja pargin lamba nahku punaseks, mustaks ehk walgeks. Töö saab wõimalikult odawaste, hääste ja ruttu tehtud. Et Tartu elama jään, siis wõib ka töösid suwel kätte saada.

Auupaklikult **M. Knösezow.**

Keegi, kes willakraasimise ja ketramise ametit selgeste tunneb, wõib ühes niisuguses töökojas kohta saada. Järele küsida selle lehe talitusest. 43

Ettetulnud juhtumise pärast on üks

körts

Tartu lähedal ara üürida. Kontraht 23. wiinak. s. a. ehk ka weel edaspidi. Rentijal peab endisest ülespidamisest hää tunnistus olema. Lähemat teatust suusõnal selle lehe kontoris.

Tiigi uulitsas nr. 16 on **hääd karwase** (kikerberi)

marja põesad müüa.

üks **ehitusplats**

aiaga on odawaste müüa Turu uulitsas nr. 14. 43

Keegi jaatis Walgast **7 olewaati** Tartu ja lubas ise Waksali juures wastu olla, aga tänini ei ole weel pärandajat tulnud. Omaniku palume järele tulla.

41 Woorimees Joh. Taas.

Öösel 6./7. mihklikuul warastati Helme kihelkonnast Alamõisa põllu päält uus

Saksamaa ader

ära. Märgid: Käepuu otjad hästi kõweraks lõigatud; tsgoni pääl „C. Faure Dorpat"; pika terassiimaga, maasepal kokku pandud; siima pääl walge wärwiga nr. 309 ja tagumise siima otja pääl sisselõigatud wäike nummer 4. Kes sellest adrast Alamõisa walitsusele selget teatust teab anda ehk adra kätte toob, saab 5 rubla waewapalka; kes warga ka ühes teab üles anda, see saab adra terwe hinna, 12 rbl. **Alamõisa walitsus.**

Tartu politsei poolt lubatud 5. wiinakuul 1887. Дозволено Цензурою. — Дерптъ, 5. Октября 1887. Trükitud E. Grenzsteini trükikojas.